

Jagten på den optimale løsning

Kan man både tilgodese dyrevelfærden og miljøet i den økologiske svine- og fjerkræproduktion. Spørgsmålet blev debatteret, da projektet pECOSYSTEMS inviterede til Store regnedag i Hovborg

DYREVELFÆRD

TEKST OG FOTO: IRENE BRANDT

I begyndelsen af december inviterede projektet pECOSYSTEMS til Store regnedag, og dagen startede med et besøg på Brian Holms gård, Ulvehøjgård, ved Lindknud og sluttede med en præsentation af de foreløbige resultater i projektet. Og da det var en 'regnedag', deltagerne var inviteret til, blev de som afslutning på dagen bedt om at regne på forskellige scenarier - for udover at projektet skal præstere på dyrevelfærd, miljø og klima, skal projektet også finde økonomisk realistiske løsninger på de udfordringer, økologisk svineproduktion kæmper med.

På gården - grise på mark

Brian Holms gård hedder Ulvehøjgård. På gården er der 9.000 høns og 250 søer. Gården passes af Brian Holm og hans kone med bistand fra fire landbrugslever.

- I 2009 begyndte Brian Holm - som én af de aller første i Danmark - at plante energipil i farefoldene. Siden har han også plantet poppel, fortalte Anne Grethe Kongsted fra Aarhus Universitet, AU, da deltagerne blev guidet rundt på Ulvehøjgård.

Malene Jakobsen, ph.d. studerende ved AU, arbejder i projektet med registrering af næringsstoffabet på markerne.

- Det er et problem for både miljøet og landmanden, hvis kvælstof og fosfor udvaskes fra farefoldene. Ved at plante energigræs, som har lange rødder, der kan opsamle næringsstofferne, inden de udvaskes, kan vi samtidig forbedre dyrevelfærden for grisene i foldene, fordi træerne giver læ til dyrene og skygge om sommeren, fortalte Malene Jakobsen.

Hun har gravet sugeceller ned i 21 farefold på Ulvehøjgård. Farefoldene er grupperet i tre grupper. En gruppe, hvor både søer og grisene kan gå ind mellem træerne; én gruppe hvor kun grisene kan løbe ind imellem træerne, og hvor søerne kun kan komme hen til træerne men ikke ind imellem dem; og endelig en tredje gruppe, hvor hverken grise eller søer har adgang til træerne.

- Udover at indsamle data om tilførslen af næring i form af foder, fjernes af næring i form af smågrise, der sendes videre til opfødning og

Malene Jakobsen, ph.d. studerende ved AU, fortalte deltagerne på Store regnedag om sit arbejde i projektet med registrering af næringsstoffabet på færemarkerne på Ulvehøjgård.

måling af N-udvaskningen i farefoldene, så observerer jeg også, hvor søerne og grisene gøder og urinerer, fortalte Malene Jakobsen, som ud fra sine observationer kan konstatere, at grisene ikke har bestemte områder, hvor de gøder, men de har bestemte områder, hvor de ikke gøder: i og tæt på reden samt i nærheden af deres spiseplads og vandressource gøder svin ikke. Hvis de har et søle-hul, forurener de heller ikke dette, men er der ikke et søle-hul, tvinges svinen til at søle i deres urin, for at blive afkølet om sommeren.

På gården - grise på stald

- Min oprindelige plan var, at når et kuld grise var klar til fravæning, skulle både grise og søer ind i staldene sammen, så grisene ikke skulle skifte miljø, fravænnede og miste kontakt til soen på én gang, men jeg måtte ændre denne strategi, fordi det viste sig at søerne slæber for megen salmonella med fra markerne ind i staldene, fortalte Brian Holm. Han bruger varmen fra gyllebeholderen til at varme staldene og beboelsen op.

I løbet af foråret vil Brian Holm ændre grisenes udearealer, så de bliver mere attraktive.

John E. Hermansen fra AU understregede, at der er meget at hente på en målrettet forandring af staldene i den økologiske svineproduktion.

- Ammoniakfordampningen er et meget kritisk punkt. Det samme er fodringen af grisene, hvor manglen på essentielle aminosyrer i det økologiske foder resulterer i en overfodring med protein, som igen resulterer i for meget kvælstof, sagde John E. Hermansen.

I hønsegården

Også i hønsegårdene på Ulvehøjgård

er der plantet træer. Under træerne er der strøet ensilage - og om det er foderet eller træerne, der lokker høenerne til, skal være usagt; men der er ingen tvivl om, at træerne er populære hos høenerne.

- Høns er som grise et skovkantsdyr. Så det er ikke mindst for høenernes skyld, at vi har plantet træerne; men samtidig har træerne også en effekt på miljøet, fortalte Brian Holm.

Høenerne kvitterer for de fine hønsegårde med et kg æg for hver to kg foder, de får.

På kroen

Efter besøget på Ulvehøjgård kørte deltagerne til Hotel Hovborg Kro. Her fik deltagerne en grundig indføring i svins naturlige adfærd ledsaget af en uddybning af kvælstof-flowet i farefoldene. John E. Hermansen fortalte om næringsstofforholdning i økologisk svineproduktion og om perspektiverne ved den høje afregningspris for økologisk svinekød. Derefter blev deltagerne delt op i grupper, som skulle finde løsninger på udvalgte spørgsmål.

Adfærd

Første spørgsmål handlede om grisenes naturlige adfærd og muligheden for at tilgodese denne i videst mulig omfang i slagtesvinene udearealer uden samtidig at øge ammoniakudledningen.

- Det resulterede i mange gode forslag - for eksempel at fjerne grøvfoderet fra spaltearealet, så grisene ikke skal gøde dér, hvor de æder. Andre foreslog at hæve gulvet i det faste udeareal, så man tilgodese svinens præference for at kunne overskue omgivelserne. Dette areal kan også overdækkes, så dyrene har læ for regn og skygge for solen, men

det er svært at finde optimale løsninger - ellers var de nok allerede fundet, sagde Heidi Mai-Lis Andersen postdoc i etologi ved AU, efter fremlæggelsen af gruppernes arbejde.

N-overskud

For at begrænse kvælstofudledningen med 50 pct. kan foderet til grisene reduceres med 10 pct. samtidig med, at der plantes 25 pct. flere træer i farefoldene. Det var i hvert fald ét af forslagene fra gruppen, der kiggede på denne problematik. Et andet forslag gik ud på, at dele arealet med farefoldene op og tage efterafgrøder med ind - for eksempel vinterrug i vinterhalvåret.

- Jeg synes, det er spændende at få input fra folk med forstand på planteavl, og jeg har især hæftet mig ved forslagene om senere fravæning af grisene samt forslaget om at tilpasse mængden af foder til årstiderne, sagde Anne Grethe Kongsted.

N-udnyttelse

Lav en tre-årig rotation og tag efterafgrøder ind i form af vinterrug og vårhvede. Det var resultatet af gruppearbejdet, der skulle komme med

Brian Holm

forslag til, hvordan det overskydende kvælstof kan udnyttes bedre.

- Et er teori - noget andet er praksis, lød kommentaren til dette forslag fra Brian Holm. Han fortsatte:

- Jeg har JB1 jord, så vårhvede er helt udelukket. I stedet dyrker vi vårbbyg til egen foder, og vi har kløvergræs i sædskiftet med korn.

Fordoblet produktion

Den sidste gruppe havde arbejdet med muligheden for at fordoble produktionen på en gård med 100 økologiske søer.

- Hvis det går så godt for dem (økologiske svineproducenter, red.) så kan de jo bare udvide, lød kommentaren fra én deltager. En anden havde denne kommentar:

- Hvorfor skal man over hovedet udvide, hvis man har det godt med den produktion, man har?

Også her fik Brian Holm det sidste ord:

- Vi havde et stort underskud i 2008, som vi først skal have dækket ind. Vi udvider derfor ikke lige nu, og det er på grund af likviditeten, men når det er sagt, synes jeg, vi skal stå ved, at det går godt økonomisk for de økologiske landmænd - hvis vi ikke tør sige det, tager vi jo helt modet fra de unge, der er på vej ind i erhvervet, sagde Brian Holm og fortsatte:

- Men for mig er det ikke målet at producere mere og mere. Der skal være balance i tingene, og for mig er det vigtigt, at jeg - som jeg skal i morgen - har tid til at tage ned og høre mine børn synge i kirken.

Om pECOSYSTEMS

Formålet med projektet pECOSYSTEMS er at mindske klima- og miljøbelastningen samt fremme grisenes velfærd og sundhed i økologiske besætninger ved at lade søer og smågrise gå sammen i længere tid og i træbevoksede arealer frem for på åbne græsmarker. Biomassen fra træerne kan bruges til produktion af energi, som forventes at kunne kompensere for svineproduktionens udledning af drivhusgasser. Projektet er tværfagligt, og den innovative tilgang forventes at give positive effekter, både hvad angår effektivitet og klima og miljøpåvirkning i økologisk svineproduktion. Der er endnu halvandet år tilbage, inden dette mål skal være nået, men på Brian Holms gård i Lindknud ved Hovborg, arbejdes der i praksis med projektet.